

JOBALLASHUV DAVRIDA AXBOROTLARNI TIJORATLASHTIRISH NATIJASIDA KELIB CHIQUADIGAN MUAMMOLAR

ORTIQOV FARMONBOY RAXMON O‘G‘LI

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti 3-bosqich talabasi

E-mail: farmonboyortiqov1@gmail.com

Telefon raqami: +998997714505

SHARIPOV TULQIN SAIDAXMEDOVICH

“Real iqtisodiyot” kafedrası dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, O‘zbekiston

E-mail: sharipovtulqin942@gmail.com

Telefon raqami: +99898 271 35 36

Annotatsiya. Mazkur maqolada globallashuv jarayonida axborotlarni tijoratlashtirish orqali yuz beradigan salbiy oqibatlar va muammolar yoritib berilgan. Shuningdek, xavfsizlik, intellektual mulk, tartibga solish, innovatsiyalarga ta'siri, axloqiy dilemmalar, axborotning haddan tashqari yuklanishi, sifat va aniqlik bilan bog'liq muammolarni hal etishda davlat siyosatini kuchaytirish ko'zda tutilgan.

Kalit so'zlar: globallashuv, axborotlarni tijoratlashtirish, intellektual mulk muammolari, tartibga solish muammolari, innovatsiyalarga ta'siri, axloqiy dilemmalar, axborotning haddan tashqari yuklanishi, sifat va aniqlik bilan bog'liq muammolar.

Abstract. This article highlights the negative consequences and problems that occur through the commercialization of information in the process of globalization. It is also intended to strengthen public policy in addressing issues related to security, intellectual property, regulation, impact on innovation, ethical dilemmas, information overload, and quality and accuracy.

Keywords: globalization, information commercialization, intellectual property issues, regulatory issues, impact on innovation, ethical dilemmas, information overload, quality and accuracy issues.

Аннотация. В данной статье освещаются негативные последствия и проблемы, возникающие вследствие коммерциализации информации в процессе глобализации. Он также предназначен для укрепления государственной политики в решении вопросов, связанных с безопасностью, интеллектуальной собственностью, регулированием, влиянием на инновации, этическими дилеммами, информационной перегрузкой, а также качеством и точностью.

Ключевые слова: глобализация, коммерциализация информации, проблемы интеллектуальной собственности, вопросы регулирования, влияние на инновации, этические дилеммы, информационная перегрузка, проблемы качества и точности.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasining “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi qonunida ham bu masalaga alohida e‘tibor berilgan: “Davlat axborot resurslarini shakllantirish, axborot tizimlarini yaratish hamda rivojlantirish, ularning bir-biriga mosligini va o‘zaro aloqada ishlashini ta‘minlash” masalasiga urg‘u berilib, vaqt o‘tishi va axborot dunyosi o‘zgarib kengayib borishi bilan yangicha tahrirlarda namoyon bo‘lib kelmoqda.

Global iqtisodiyot elementlarini shakllanish jarayoni bir vaqtning o'zida bir necha yo'nalishda rivojlanmoqda. Ulardan birinchisi, mamlakatning ichki bozorida ishlab chiqarilgan tovar va xizmatlarni sotish, bir tomondan, ishlab chiqarish ko'lamining sezilarli darajada oshishi vaboshqa tomondan, mamlakat ichidagi ehtiyojlarning aynan milliy ishlab chiqarish tovarlari va xizmatlariga nisbatan to'yinganligi bilan bog'liq bo'lmoqda. Shu asosda mamlakatda yaratilgan yalpi mahsulotni qiymat va natural-ashyoviy shaklda sotish uchun tashqibozorlarni doim izlash ehtiyoji vujudga keladi.

Yana bir boshqa yo'nalish uning teskarisi bo'lib, u milliy iqtisodiyotda ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligi va kengayishini ta'minlaydigan barcha mehnat vositalari va predmetlarining yetishmasligi sababli jahon bozoriga keng ko'lamlil chiqishni taqqozo etadi. Ammo bu faqatgina rivojlanish yo'lida xizmat qiladi deganimas, globallashtirish sharoitida axborotlarni tjaratlashtirish bir qancha muammolarga sabab bo'lishi mumkin.

Asosiy qism

Axborotni tjaratlashtirish ko'plab afzalliklarni, kompaniyalar uchun yuqori darajadagi foyda va imkoniyatlarni taqdim etsa-da, bu jarayondan kelib chiqadigan bir qator qiyinchilik va muammolar ham yo'q emas:

1. Intellektual mulk muammolari: Axborotni tjaratlashtirish intellektual mulk bo'yicha nizolarga, jumladan, mualliflik huquqining buzilishiga, patent nizolariga va mulkiy ma'lumotlardan ruxsatsiz foydalanishga olib kelishi mumkin. Intellektual mulk huquqlarini himoya qilish murakkab va qimmatga tushishi mumkin.

2. Axborotning haddan tashqari yuklanishi: Tjaratlashtirilgan ma'lumotlarning ko'pligi ma'lumotlarning haddan tashqari yuklanishiga olib kelishi mumkin, bu esa shaxslarga katta hajmdagi ma'lumotlarni filtrlash va tegishli va aniq ma'lumotlarni aniqlashni qiyinlashtiradi.

3. Sifat va aniqlik bilan bog'liq muammolar: Tjarat manfaatlari ba'zan ma'lumotlarning aniqligi va sifatiga nisbatan foydani birinchi o'ringa qo'yishi mumkin. Bu iste'molchilar va jamiyat uchun salbiy oqibatlariga olib keladigan noto'g'ri yoki noxolis ma'lumotlarning tarqalishiga olib kelishi mumkin.

4. Kirish va arzon narx: Axborotni tjaratlashtirish qimmatli bilim va resurslardan foydalanishni cheklashi mumkin, ayniqsa buning uchun pul to'lashga qodir bo'lmagan shaxslar yoki tashkilotlar uchun. Bu axborotga kirishda nomutanosiblikni keltirib chiqarishi va innovatsiyalar va taraqqiyotga to'sqinlik qilishi mumkin.

5. Axloqiy dilemmalar: Nozik yoki shaxsiy ma'lumotlarning tjaratlashuvi maxfiylik, rozilik va ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq axloqiy xavotirlarni keltirib chiqarishi mumkin. Kompaniyalar o'z mijozlari bilan ishonch va ishonchlikni saqlab qolish uchun ushbu axloqiy dilemmalarni ehtiyotkorlik bilan boshqarishlari kerak.

6. Bozorning to'yinganligi: Axborotning tez tjaratlashuvi bozorning to'yinishiga olib kelishi mumkin, bunda bozorga o'xshash ma'lumotlarni taklif etuvchi ko'plab mahsulot yoki xizmatlar paydo bo'ladi. Bu korxonalar uchun o'zlarini farqlash va mijozlarni jalb qilishni qiyinlashtirishi mumkin.

7. Tartibga solish muammolari: Axborotni tjaratlashtirish turli me'yoriy hujjatlar va qonunchilik asoslariga, masalan, ma'lumotlarni himoya qilish qonunlari, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish qoidalari va sohaga oid ko'rsatmalarga bo'ysunishi mumkin. Ushbu qoidalarga rioya qilish murakkab va ko'p vaqt talab qilishi mumkin.

8. Innovatsiyalarga ta'siri: Tjoriylashtirishga haddan tashqari e'tibor berish, ba'zida uzoq muddatli tadqiqot va ishlanmalardan ko'ra qisqa muddatli foydani birinchi o'ringa qo'yish orqali innovatsiyalarni bo'g'ib qo'yishi mumkin. Bu darhol tjarat salohiyatiga ega bo'lmagan yangi g'oyalar va texnologiyalarni o'rganishni cheklashi mumkin.

Ammo eng asosiysi, xavfsizlik bilan bog‘liq muammolardir. Axborot xavfsizligining markazida axborotni himoya qilish faoliyati — uning maxfiyligi, mavjudligi va yaxlitligini ta‘minlash, shuningdek, tanqidiy vaziyatda har qanday murosaga yo‘l qo‘ymaslik masalasi yotadi.

Yaqin o‘tgan yillarda, Kompyuter texnologiyalari hayotimizga chuqur singib ketgan. Bizning zamonamizda odamlar kompyutersiz qanday ishlaganliklarini tasavvur qilishlari juda qiyin, ular ularga juda ko‘nikib qolgan.

Kompyuterlar mavjudligi bilan odamlar Internet - elektron pochta, World Wide Web, Internet-banking xizmatlaridan ham faol foydalana boshladilar. Endi, oddiy odamning har kuni ertalab yangiliklar lentasini standart ko‘rish, shaxsiy pochta mazmunini tekshirish, turli mashhur ijtimoiy tarmoqlarga tashrif buyurish, onlayn do‘konlarda xarid qilish, turli xizmatlar uchun haq to‘lash bilan boshlanadi. Internet asta-sekin, lekin shubhasiz, kundalik ishlarimizda doimiy yordamchiga aylandi. Ammo Internetning barcha afzalliklari bilan birga, u juda ko‘p xavf-xatarlarni ham o‘z ichiga oladi. Avvalo, bu shaxsiy va davlat xavfsizligiga tahdididir. Internet-bu shaxsiy ma‘lumotlar, bank kartalari ma‘lumotlarini osongina o‘g‘irlash mumkin bo‘lgan, Internetda axborot urushlari olib boriladigan, ma‘lumot to‘qnashuvlari yuzaga keladigan bo‘shliq bo‘lib xizmat qilib kelmoqda.

Ushbu muammolarni hal qilish bilimlarni qimmatli mahsulot va xizmatlarga aylantirish afzalliklaridan foydalangan holda axloqiy, huquqiy va ijtimoiy ta’sirlarni hisobga oladigan axborotni tijoratlashtirishga muvozanatli yondashuvni talab qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, “Oyning o‘n beshi yorug‘, o‘n beshi qorong‘u” deganlaridek, tobora rivojlanish uchun bosilgan har bir qadam va xatti-harakatlar bir vaqtning o‘zida muammolarni ham keltirib chiqarishi yaqqol namoyon bo‘ladi. Ularni quyidagicha ifodalashimiz mumkin: intellektual mulk muammolari, tartibga solish muammolari, innovatsiyalarga ta’siri, axloqiy dilemmalar, axborotning haddan tashqari yuklanishi, sifat va aniqlik bilan bog‘liq muammolar. Yuqorida keltirilgan muammolarga yo‘l qo‘ymaslik, shu jumladan, barqaror iqtisodiy jarayonni tashkil etishda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan to‘g‘ri foydalangan holda axborotlarni tijoratlashtirish hamda xavfsizlikni ta‘minlash uchun davlat siyosatini amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “AXBOROTLASHTIRISH TO‘G‘RISIDA”gi Qonuni, 4-modda, ”Axborotlashtirish sohasidagi davlat siyosati”, 21.04.2021
2. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumining “INTELEKTUAL MULKKA OID IISHLARNI KO‘RIB CHIQISHNING AYRIM MASALALARI TO‘G‘RISIDA”gi Qarori, 23.06.2023 yildagi 19-son
3. Pulatov M. E. On the Need And Ways of Converting Some of the Components of Goodwill Into Identifiable Intangible Assets //Indonesian Journal of Innovation Studies. – 2019. – T. 8.
4. Pulatov M. E. Conceptual Issues Of Accounting Of Intellectual Capital //American Journal of Economics and Business Management. – 2019. – T. 2. – №. 1. – C. 117-123.
5. Pulatov M. System Analysis Of Intellectual Property Indicators Of Financial Statements //European Journal of Business and Economics. – 2012. – T. 6.
6. Pulatov M. INTELLECTUAL PROPERTY PARAMETERS OF FINANCIAL REPORTING. – 2016.
7. EGAMBERDIEVICH P. M., NODIROVNA M. S., OGLI J. A. E. FEATURES AND PROBLEMS OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN THE SERVICE SECTOR IN A MARKET ECONOMY //Web of Semantics: Journal of Interdisciplinary Science. – 2024. – T. 2. – №. 5. – C. 609-613.

8. Шарипов Т. С. Важность организации ресторанных услуг в управлении гостиничным бизнесом // Молодой ученый. – 2020.
9. Sharipov T. Овқатланиш хизматлари бозорида рақобатбардошлик масалалари // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2017. – №. 1. – С. 136-142.
10. Saidakhmedovich S. T., Bekhruz U. PROBLEMS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS IN THE REAL SECTOR // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 10. – №. 10. – С. 624-628.
11. Sidorov V. A. et al. INNOVATSIYA IQTISODIYOTI: TEXNOLOGIK YUTUQ MUAMMOSI // BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2023. – Т. 3. – №. 2. – С. 8-15.
12. Saidakhmedovich, S. T. ., Nodirovna, M. S. ., &Khaydarjanovna, S. D. . (2022). Ways to Improve the Performance of Service Enterprises in Rural Areas. Middle European Scientific Bulletin, 24, 21-24.
13. Sharifov S. S., Astanaqulov S. Improving the welfare and employment of the population // Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 31-41.
14. Saidahadovich S. S. The ways of Efficient use of Resources in Consumer Services // American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2021. – Т. 2. – №. 8. – С. 22-29.
15. Artikov Z. S. In Competitions Conductrd by Belt Wrestling Use of Fast Technical Methods Efficiency // American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 253-255.
16. Saifiddinovich A. Z., Shokhrukhovich U. F. Social Protection of the Unemployed and their Labor Increasing Competitiveness in the Market // American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – Т. 3. – №. 3. – С. 61-63.
17. Артиков З. С. ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ // Экономика и финансы (Узбекистан). – 2022. – №. 4 (152). – С. 59-65.
18. JournalNX-AMultidisciplinary Peer Reviewed Journal Published <https://scholar.google.com/scholar?oi=bibs&cluster=7497936228629876027&btnI=1&hl=ru>
19. <https://cyberleninka.ru>
20. https://uz.wikipedia.org/wiki/Axborot_xavfsizligi

